

SE HÁZ, SE LÁNY!

Elbeszélés.

HALOMFI-TUL.

(Folytatás.)

A' remény nem csak derültté, hanem egyszerűsmind bátorrá teszi az embert; 's kinek agyában fényes jövőndő álmái keringnek, az a' jelenben is tarkaságot vadász, 's a' pusztá valót képzelete csilámaival piperézi föl.

Bokody bizonyoságot tehetne errül. Ő, a' délutánokat egyébkor látogatásokban tölté. Most tervei foglalák el annyira, hogy róluk megfeledkezett, 's bérkocsiba ülven Budára hajtattott, megvizsgálni a' házat, melly rövid időn birtokába vala jutandó. — Látni kellett volna őt, mint járdalt a' háznak udvarán, 's mint néze körül, a' ház minő karban létét vizsgálva! Nem volt egyéb kifogása, csak az ablakokat kicsinylé, 's a' tisztaságot nem lelé otthonosnak. — Mind ezen könnyen fogok segíteni, gondolá magában, 's legnagyobb önelégültséggel lépett a' kocsiba, melly őt innen a' császárfürdőbe, 's két óra mulva ismét Pestre szállitá.

Alig ugrott le a' pesti színház előtt a' bérkocsirul: egy ismert arczvonatu lánykát pillanta meg. A' gondolat határozattá vált lelkében; egy pár szökeléssel a' lányka oldalánál termett. — Mi közönségesebb, mint illy bátorságért bocsánatot kérni, és — nyerni. Bokody ajánlá kiséretét; 's e' közben mindazon édességekkel udvarolt a' feltűnő szépségü lánynak, mellyek gyakori társalkodásbul mintegy szokottá lőnek ajkain, 's mellyek egy tapasztalatlan, vagy fölületes gondolkozásu 's lobbánékony keblü lánykát első találkozásra képesek sziveskedővé tenni irántunk. Megemlité neki a' játékszinbeni első megpillantás bűvölő erejét, a' minél többszöri látás legyözhetlen vágyát, a' szerelemlevelkét 'stb. A' szerelemlevelről azonban a' lányka csak annyit tudott, hogy az valóban hozzájuk vitetek, 's ő azt atyja kezébe adá; tartalmáról semmi tudomása nem volt; Bokody tehát elmondá azt neki, 's ujra ismétlé abban foglalt egyszerű kérelmét, mellynek teljesítését a' lányka hallgatékonyan látszék megigérni.

A' beszélgetők már a' Bálvány-utczába értek, a' két emeletü sárga ház elibe. Bokody épen buszuzni akart; e' pillanatban egy fej bukkott ki az

ablakon, mellyet Bokody azonnal Kondor táblabiróénak ismert. Viszonos köszöntés következék, 's Kondor részéről Bokodyhoz intézett meghívás, — bemenni. Az öreg táblabiró rendkívül nyájasan fogadá a' belépőket, 's örülni látszék, hogy Bokodyt Lottival ismeretségben állani tapasztalá; mert neki különben is terve volt Bokodyt Lottival megismerkedtetni, de csak akkor, midőn már a' szükséges kölcsön Bokody által bátyjánál ki leend eszközölve. Még inkább megerősíté pedig tervében őt Bokodynak Lotti atyja kezébe került 's általa az öreg táblabiróval közlött szerelemlevele.

Bokody rendkívül jól mulata magát Kondoréknál. Lotti oly elmés társalkodó, oly simulékony magaviseletü volt, hogy az ifju ügyész, minden általa eddig ismert lányok közt hajlandó vala neki elsőseget tulajdonítani. Alkonyat szakaszta el őt a' lányka oldalátul, 's még pedig majdnem úgy mint nyilatkozott szerelme, mert az időközben haza tért atya előtt, szándéka tisztaságának igazlásaul, szóba kellett hoznia irott szerelemlevelét, 's szavakkal is erősítnie, lánynak iránti vonzalmát.

Fölviradt a' kölcsönkérésre határozott nap. — Bokody reggeltül fogva komoly gondolatokkal foglalkozék, 's mintegy előre készült a' nagybátyjánál teendő látogatásra. Néha néha remény és csüggedés harczü küzdelme váltogatá egymást keblében az iránt: valljon megnyerendi e' házvétele szükséges kölcsönt; de midőn Kondor táblabirónak biztatásaira emlékezett, egész megnyugvással átengedé magát hiedelmének, hogy a' házvétele nagybátyjának előre kicsinált terve. Bizodalommal nyitotta meg tehát ennek ajtaját, 's a' házvétele egész körülményét elbeszélvén, tizenhét ezer forintot kért ideiglenes kölcsön fejében, hozzá adván kéréséhez ama' szerencse élénk festését, mellynek őt, nagybátyja, e' kölcsön megadása által részesévé teendi.

A' nagybátya szem-meresztve hallgatá öcsjének ártatlan kívánságát. Ez már minden szöbul kifogyott, 's a' nagybátya mégis mindegyre hallgatott, mint olyan, ki valami által nem csak meglepetve, hanem kellemetlenül szorongatva is érzi magát. Végre megszólalt; de szavai nem a' fölélesztés, hanem leforrázás szavai valának. Nekem, ugymond, valóban semmi készpénz nincs kezemnél.

(42)

Tudja öcsém, hogy kamatokbul élek. Mostanában kellett volna ugyan egy helyen fölmondott tőke-pénzemet megkapnom; de rosz fizetők az emberek; naprul napra halogatják kötelezéseik betöltését. — Ha talán azt kezemhez kaphatnám — szolt fél-biztatólag, fél-elutasítólag, — nem mondom hogy elő nem mozdítanám szerencsáját. Most, — sajnálom, — teljes lehetetlen; azonban — mintegy két hét mulva talán; — akkor legalább egészen bizonyosat mondhatok.

Igy csalódni, mint Bokody csalódott: nem ritka eset az életben; de rögtön ismét más révbe vetni reménye horgonyát, mint ő tevő, csak könnyelműséggel határos lelkezetüek tulajdona. — A' kölcsön megtagadása szerfölött sujtólag hatott ugyan rá első pillanatban, 's e' miatt igen keveset is időzött nagybátyánál; de alig volt ennek házán kívül, már vigasztalódva érte magát Kondor rendkívüli szivessége által, mi szerint gazdag unoka-leánya kezére még akkor is bizton gondolt számolhatni, ha a' kérdésben forgó házat kölcsön nem kaphatás esetére vásárlatlanul volnának kénytelenek hagyni.

Bokody megvívé délután a' halasztó hirt Kondor táblabírónak. — Ha szemei nem Lottinak a' harmadik szoba nagy tükréből elibe sugárzó képre, hanem az öreg urnak aggodalom-ráncozta homlokára lettek volna feszítve: tüstint meggyőződhetett volna, hogy Kondornak iránta mutatott szivessége nem valódi, 's hogy azt a' bizonytalan válasza már is nagy mértékben gyengíté. Ő azonban semmit sem vön ebből észre, 's csak a' nyugodtságot színlő szavakra hallgatott, melyek szerint a' kitüzött két hét mulva is elég jókor leendőnek állítá Kondor a' hihetőleg megnyerendő kölcsönt. — Bokodynak nem volt kedve e' tárgyul hosszasan értekezni, 's csak hamar engedelmet kért, Lotti kisasszonynak udvarolhatni; mihez a' nagyapa hideg egykedvűséggel adá egyezését.

(Vége kövessék.)

EGY IRÓ' MAGÁNYBESZÉDE.

„Nem hittem, hogy lehessen ember, ki nem csak gyöngeségét megszünt szégyelni, nem csak átáll gonoszságokat elkövetni 's az elfajultság' lelkével szemtelenül járnai alá 's fel; hanem még előálljon

a' végképi megromlottság' homályától egészen vakítottan 's kiáltozni merje embertársai előtt: a' vétek nem vétek! a' bűn nem bűn! 's a' mi egyes embereket megromtott; testületeket tönkre tett; országokat pusztított; népeket, nemzeteket megbuktatott, szétozlatott, eltörlött, semmivé tett világ' kezdetétől fogva — az nem gonoszság, sőt jó és helyes cselekedet! — Ez nem csak legfőbb foka a' romlottságnak, ez maga a' személyesített romlottság.

„Rosz emberek, oktalanok, pártoskodók, dolyfősök, önzők, voltak világ' kezdetétől fogva; de az illyek — mint veszélyeztetői a' jólétnek — kiküszöböltettek a' társaságokbul, hogy dögleletes lehetőkkel jó emberek' tüdejét ne rontsák, eszét ne kábítsák, becsületét ne koczkaztassák, szivét ne veszélyeztessék; — 's most, oh idők és erkölcsök! illy eszközlői a' kárhoznak nem csak békén türetnek jámbor lelkek között, hanem megengedték nekik, hogy szózatokat emeljenek föl a' gonoszság mellett 's dicsérjék azt, mitől az ész eliszonyodik! Oh! rendkívüli átok fekszik mi rajtunk, mert rendkívüli az ut, mellyen vesztünkre gyorsalkodunk.

„Tapsolnak és örvendenek a' gonoszok, mert jól megy dolguk; a' jámborok pedig könyeket hullatnak, mert a' jó lélek kesereg társainak vesztélyén. Mint bús Jeremiás ül az ész a' jólét' feldult romai felett, 's a' megtört sziv csak sohajokban tudja keservét kiönteni.

„Csak esztelen vagy roszszívü mondja mai világban, hogy a' czél szentesíti az eszközöket. 'S vannak emberek mégis, kik azt mondják: hogy felvilágosodáshoz jussunk, szükség a' homályban fetrengeniünk; hogy tiszták legyünk, szükség magunkat alacsonysággal bemocskolniunk, 's hogy az ész' és akarat' egységét elérjük, szükség ezer felé szakadoznunk! A' czél — ugymondanak — az, hogy a' jobban egyesüljünk, 's hogy ezt elérhessük, szükség, hogy a' roszak' pártoskodásai előbb erőt vegyenek rajtunk. Ki látott valaha állandó békét veszekedők közt? ki vonzalmat a' köz jó iránt önzők közt? ki megismerését az igaz érdemeknek felfuvalkodottak közt? ki szeretetet a' köz ügy iránt pártoskodók közt? Nem, nem! ti tréfáltok, atyámfiai! Avagy megakartok e egyez-

ni azon haramjával, ki — mert a 'világ' folyamata szerint benne jó és rossz embernek kell lenni — lelkét az ördögnek adja? meg azon atyagyilkossal, ki — mert atyjának előbbutóbb meg kell halni — azt csupa jó szándékból agyon üti? meg ama' kárhuzatos csoportaival a' pártoskodóknak, kik — mert a' világon a' jó ügynek gyakran meg kell dülni — egész készséggel sőt örvendezve vetik föl magokat a' jó ügy megdöntőivé? De ti azt mondjátok: az ész' pártja vagytok. Hol láttatok balgát, ki megvallja, hogy bolond? hol esztelent, ki magát eszesnek ne tartsa? Épen az a' világ' folyása, atyámfiak! hogy mindenik jónak 's eszesnek tartja magát; ezek közt a' legjobb az, ki bűneit megismeri; a' legeszebb az, ki megvallja, hogy keveset tud; a' legbiztosabb úton menő az, a' ki érzi, hogy gyakran szentnek tartott nézeteiben is csalatkozhatik. Avagy jobbak akartok e lenni ti egy Megváltónál? eszesebbek egy Socratesnél? biztosabbak egy Pithagorasnál? — Vakok vagytok ti, atyámfiak! és rosszak azonyfelül, mert az eszt, e' tisztát, e' mindent egyesítőt, akarjátok látni 's láttatni ott, hol pártoskodástokban önzés, haszonlesés, hiu fényvágy és személyes érdekek uralkodnak. Vagy mutassátok meg tanuleveleteket, melly szerint ti egyedül vagytok az ész' birtokában? Tíz millió ember közt csak háromnak volna esze? — Az ész' pártja vagytok, 's esztelenségeket tesztek; elvek' pártja vagytok, és cselekményeitekben elv nélküli személyeségek vezérelnek; az előhaladás' pártja vagytok, és ráklábon mászkáltok alá 's fel az előhaladók közt; csak bujtogatásokban iparkodók, észben, tettben, jó czélokban szegények, semmik! És mégis!.... De láttam én már hánykolódni az esztelenséget, 's egy órült a' kórházban nagyobb zajt és lármát 's több bajt csinál, mint száz okos, kik gyógyításában fáradoznak.

„Élet, ifjuság 's erő van a' párthban; a' pártlanság ellenben tespedés, hanyatlás vagy épen halál' jelensége, ezt mondjátok ti, sajnált atyámfiak! Moor Károly így okoskodik: „csak a' haramja-élet az élet! milly nyomoru csigamászás azon emberek' léte, kik a' becsület' és erkölcsiség' korláti közt maradnak.“ Mentségeket felhordani mindenki tud legnagyobb gonoszságai mellett is, 's nincs

olly gonosztevő, ki egy pár okot elő nem adhatna tettei' szépítésére.

„Erő van a' párthban? Én pedig azt tudom, hogy az erőnek első ismertető jele az önállóság; vagy nem?

„Élet van a' párthban? 'S mért vezet a' pártoskodás kisebb nagyobb társaságokat halálra?

„Minél kevesebbé szorultál másokra erőd' gyakorlatában, annál erősebb vagy te. Minél kevesebbé vagy kénytelen másokéval fűzni össze életedet, annál élénkebb élet van te benned.

„Tiszta és felséges a' párt' eszmeje!“ mondjátok ti, sajnált atyámfiak! E' tiszta és felséges eszméhez fölemelkedtem én is, 's e' tiszta és felséges eszme vezérle oda engem, hogy most tisztán és felségesen átláthatom, a' pártoskodás' moeskosságát és alacsonyosságát; mert tiszta és felséges eszméhez emelkedhetik az ész tisztátlan és alávaló tárgyak felől is. Kérlek, sajnált atyámfiak! mondjátok meg már most nekem: mi az ész? mi az okoskodás? mi a' világos beszéd? mi az értelmes előadás?

„Vagy ha tisztaság és felség lehetne a' párthban magában, tanítsatok meg arra engem, atyámfiak! Kész vagyok én jó tanulságokért küszöbötöket tapodni.

„De ti nem fogtok engem megtanítani; mert nézeteitek úgy kívánják, hogy az önálló fej, a' homálytalan szem, a' tiszta szív, ne lásson machinátok' belsejébe, az olly titkokat fűdezőbe, mellyeket csak magatok előtt nem szégyeltek.

„Ah! ti nem fogtok engem megtanítani; mert a' párt' ugynevezett tiszta és felséges eszmeje úgy kívánja, hogy a' jót, mellyet birni képzeltek, más-sal ne közöljétek; a' rosszat pedig, mellyet valóban birtok, mások előtt palástoltjátok!“

HAZUCHA.

KÉRELEM.

Lányka, sokan mondják a' hölgy ápolni hiven tud:
Hozzám orvosnak, lányka, szegődj be tehát!

VÁLTSÁG.

Csóköd enyim, ne tagadd; 's ha talántán visszakivánod:
Váltsa ki zálogodat tőlem, o lányka, szived.

HORVÁT DÖME.

HIRKALÁSZOK.

Venezze, július 30-án 1838. Édes Barátom! E' levelet a' gőzhajón kezdem. Triestben, a' gyönyörű nyíl 's egyenes utcákkal 's pompás palotákkal gazdag Triestben, nem sokat mulatánk és jul. 27-ken este a' „Sophia Archiduchessa“ című gőzösré ültünk. Gyönyörű faszor nyulik el a' borse előtt egész a' tengerig, 's itt ma az ezer meg ezer számra össze sereglett nép előtt nagy hangszat vala. Bellini 's Donizetti édes hangjai szárnyalák el az árbocz-erdőt és a' hangszat apostolai, az olaszok, velünk együtt édesen merengének azokon. Utóbb Lanner 's Strauss keringőji hangzottak az árboczok közé, 's mi, tizedet útven az óra, gőzöszünkkel megindulánk. A' hanga, keresztül reszketve a' tágos 's hasonlíthatlan szebb és nagyobb kikötőt, mint a' flumei; messze kísért bennünket, kik minden pillanatban a' tengeri betegséget vártuk. Mi haladánk; a' hold mint egy fénykalács egy ború alá vonult, 's nem volt mi fényt adott volna, mint a' Triest fölött pompázó vár ablakai 's a' 18 öles magasnyi világító torony. A' gőzhajó szintolly pompás, mint a' dunai, a' szolgálat megelőző és udvari, mint a' mi gőzösein. Itt magyarokkal találkozánk, kik bennünket szívesen, de némi fensőséget érezetve fogadtak. Nálunk, a' honban, ez nem ujság, de itt, honon kívül, nagyon is felőlő volt. — En a' gyarlók valaha felvilágosító istenhez fohászokdám. Reggel, hetedfélkor a' legdicsőbb látmány lepet meg bennünket. Jobbra Friaol havasi meredeztek az égnek, 's a' felkelő nap, sugárait e' havasok üstökeiben fűrésztgeté. Délkeletre tornyokat pillantánk meg, melyek Phoebus arany-nyilait visszalövelve csillogának a' távolban. „Ez Venezze“ mondá minden száj, 's az csakugyan Venezze volt, a' hajdan nagy, de Man in utolsó doge kezében rutul megbukott köztársaság fővárosa. — Innen leveletem folytatólag írom.

Hogyan fesse a' régi nagyság e' roppant emlékét? hol kezdjem, nem tudom. Van minden embernek, 's volt nekem is minden illy rendkívüli különösségről előképzetem, de Venezze természeti nagysága mellett, az én ideálizált Velenczém kicsiny vala. E' roppant város, lebegni látszik a' tengeren, 's mégis századokkal daczó paloták emelkednek benne, torony-magasságnyra. — Mi a' Molo előtt szállánk le, hol a' tér homlokzatát két feleséges nagyszerű oszlop kezdi meg. Jobbra a' ducale palatium hasonlíthatlan sajtóságsos szépségben és régi alakban áll. A' Márk-templom felé mintegy hatodik oszlopköz az, honnét hajdan a' hóhér bárdját lemutatá a' népnek; 's e' pár oszlop veres. A' Molo-ra dülő palota homlokzatán van Canova ifjúkori munkája, dicső fenségben ábrázolván az ideálizált velencei nagyságot. E' palota Falierié volt hajdan, ki az uralkodói hatalmat önmagának akarván eltulajdonítani, saját palotájában fejeztetett le. A' hajdani senatus tanácspalotája most könyvtár 's többnyire Venezze szilte festőktől készült festmények díszítik falait. Veronese, Bonifacio, a' két Palma, 's leginkább a' fenséges lelkű Tician művei láthatók itt. Ki Velenczébe jő 's az elhírült „ponte dei sospiri“t (sohajok hidja) meglátja, az elkeserül, 's átkozza a' féktelen hatalmat; egy szinte nagyszerű palota van egy által, melly a' tenger fölött függ, a' doge palotához kapcsolva, hol hajdan a' tizek tanácsa volt. Ki e' birák elől a' sohajok hidján átvezetett, az utóljára látá napvilágot, 's azon borzasztó börtönökben kellett elvesznie, melyek a' fenn dobzódnó b i l i k lábai alatt sötétlettek,

's mellyekről a' nép mit sem tudott. De minek fölszámálnom előtte Velenceze jelességeit, mellyeket, tudom, eléggé ismerz magad is. Csak egy épületről szólok tehát még. Ez a' gyönyörű Teatro di Fenice, melly 1836-ban hamuvá égett, 's omladékiul S p a u r velencei kormányzó szorgalmazása mellett már tavál felépült. Benne csak földszin és páholyok vannak; karzatról szó sincs. — Velenczének 5 színháza van; de most fájdalunkra mind üres.

Itt Olaszokban, Nápolyt 's Milanót kivévn sehol sincs e g é z évben opera; csak szakonkint; 's így itt Velenczében is csak september végén kezdik meg, mikorra többi közt Unger énekesné van felfogadva. Légy boldog! Ha kimerítőt nem irhaték, bocsáss meg, mert hetek kellenének mig mindent elmondanék. A' népről, szokásairól máskor. Holnap tovább utazunk, 's e' nemében egyetlen várost némi visszavárgással hagyjuk el. Isten veled!

HAVI MIHÁLY.

Eszt ergam. Városunknak tudva levő szerencsétlensége közt is, a' fáradaatlan szorgalmu helybeli lelkész 's al esperes Argauer Máté gyengült egészségére nem ügyelve selyem tenyésztést kezdett 's már több mint fél mázsa bolyót (galétát) szállított Pestre eladás végett; mi annyival inkább dicséretes, minthogy a' beveendő pénzmennyiséggel saját ügyelésére bizott, mult évben alakult, ovó intézetünk tőkéjét nagyobbbitani szándékozik. Ohajtható, hogy honunk minél számosabb gazdái ez olly könnyü szerrel jövedelmezhető 's mégis parlagon hagyott gazdasági cikkelyt méltó figyelmükbe vegyék, 's naponként dusbabban a' külföldre ne kamatozzanak.

ZÖLDY.

Pesti hír. Mint biztos kútfőből értésünkre esett, Szentkirályi Móríc ur lemondott a' pesti színház igazgatásáról. — Valami különös belső nyavalyája lehet e' színháznak, hogy illy buzgó igazgató is olly rövid ideig viselheté körülte hivatalát. Ennek okát tán nem helytelenül lehetne keresni azon bujtogatásokban, mellyeket a' játékszin és színészek körül bizonyos tisztatlan szándéku emberek végez vittek 's bujtogatásaikban egész a' pasquillus-szórágatásig lebecsálkoztak. Mi szivből ohajjuk: hogy a' részvényesek' gyűlése (melly f. h. 29-ikén tartatik) olly igazgatóról gondoskodjék, kinek hivatása szíven fog feküdni, ki vállalkozó, munkás és dolagra értő 's a' ki egyszermind ne legyen olly előszeretettel a' pártoskodás iránt, hogy ebbeli kedvencz vonzalmából egy nemzeti intézetet kész legyen tönkre juttatni. —r—

VIRÁGNYELV.

Garay- és Kunoss-tul.

Izsóp.

Mit ér a' szerencse
Józan ész hiával?
Nem marad sokáig
Balgatag fiával.

Georgina.

Csudálni tudlak,
Szeretni nem; —
Mulattat: véled
Enyelgenem.